

GENEL GEREKÇE

Anayasa göre, yasama dokunulmazlığının amacı, milletvekillerini keyfi ve asılsız ceza kovuşturmalarından ve tutuklamalardan korumak suretiyle parlamento çalışmalarının güvenliğini sağlamaktır. Yasama dokunulmazlığı, gerçekte bundan yararlanan milletvekilinin kişisel yararı için değil, “kamu yararı” için benimsenmiş bir kurumdur. Bu sebeple, milletvekiline mutlak manada koruma değil, sadece milletvekilliği süresince bir koruma sağlanmakta, bu süre içerisinde zamanaşımı işletilmemekte, delillerin toplanması gibi bazı soruşturma işlemlerinin yapılması mümkün olmaktadır. “Yasama dokunulmazlığı” bir hukuki müessese olarak benimsenirken, beraberinde “dokunulmazlığın kaldırılması” usulüne de yer verilmiştir. Türkiye uygulamasında, özellikle, “kamuoyunda uyandıracağı etki” dikkate alınarak, milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması, daha doğru bir ifade ile milletvekilinin soruşturulmasına ve yargılanmasına izin verilmesi mümkün kabul edilmektedir.

Gerek önceki Türkiye Büyük Millet Meclisi mevzuatında (Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü), gerek uygulamalarında, gerekse Anayasa Mahkemesinin konuya dair kararlarında bu husus açık bir şekilde takip edilebilmektedir.

Türkiye, tarihinin en büyük ve en kapsamlı, terörle mücadelesini yürütürken, bazı milletvekillerinin seçilmeden önce ya da seçildikten sonra yapmış oldukları teröre manevi ve moral destek manasındaki açıklamaları, bazı milletvekillerinin teröre ve teröristlere fiili manada destek ve yardımları, bazı milletvekillerinin ise şiddet çağrıları kamuoyunda büyük infial meydana getirmektedir. Türkiye kamuoyu milletvekillerinden, her şeyden önce, terörü ve teröristi destekleyen, şiddete çağrı yapan milletvekillerinin dokunulmazlığı istismar ettiğini düşünmekte, bu tür fiilleri olanların yargılanmasına Meclis tarafından izin verilmesini talep etmektedir. Böyle bir talep karşısında, Meclis’in sessiz kalması düşünülemez. Nitekim, bir çok milletvekili, siyasi partilerin yöneticileri dokunulmazlık dosyalarının ele alınmasını ve dokunulmazlıkların kaldırılmasını talep etmiştir.

Dokunulmazlık dosyalarının ele alınması ve dokunulmazlıkların kaldırılması yönündeki talep terör ve şiddetle ilişkili dosyalar bakımından gündeme getirilmiş olmakla beraber, hem bu türden dosyaları bulunan siyasetçiler, hem de başka bazı siyasetçiler tarafından, “mevcut bütün dokunulmazlık dosyalarının kaldırılması” yönünde talepler de dile getirilmiştir.

Terörle mücadele kapsamındaki dokunulmazlık dosyalarında dokunulmazlığın kaldırılması ve yargının önünün açılması öncelikli olmakla beraber, “bütün dosyaların dokunulmazlığının kaldırılması”nı talep edenlerin de desteğinin sağlanması ve özellikle dokunulmazlığı kaldırılmayan dosyalar üzerinden bir siyasi istismarın önünün kesilmesini temin için bütün dokunulmazlık dosyalarında dokunulmazlıkların kaldırılmasının doğru olacağı düşünülmüştür.

Anayasa ve İçtüzük’te, dokunulmazlığın kaldırılmasına dair süreç ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve bunun belli süreler içinde sonuçlandırılması öngörülmüştür. Buna göre, kısaca, Karma Komisyonun toplanması, Hazırlık Komisyonu oluşturulması, hazırlanan raporun Karma Komisyonda değerlendirilip karara bağlanması ve Genel Kurulda her bir fezlekenin ayrı ayrı ve birden fazla kişi ihtiva eden fezlekelerde de her bir kişinin durumunun ayrı ayrı görüşüp konuşulması ve oylanması gerekmektedir.

Bugün itibarıyla Karma Komisyonda beş yüz altmış iki (562) fezleke bulunmaktadır. Karma Komisyon aşamasında çalışma süresi hariç tutularak sadece Genel Kurul bakımından bir hesaplama yapıldığında, her bir fezleke için asgari bir saat süreden hesaplama yapıldığında, toplam beş yüz altmış iki (562) Genel Kurul saatinin fezleke görüşmelerine ayrılması gerekecektir. Genel Kurul çalışmalarındaki uygulamalardan hareketle, Gündem'in tamamı fezleke görüşmelerine ayrılmış olsa, günde altı civarında fezleke görüşülebileceği, bunun ise yaklaşık doksan dört günü bulacağı anlaşılmaktadır. Bu ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin haftada üç gün çalıştığı dikkate alındığında otuz haftadan fazla bir sürenin fezlekelere ayrılması ve bu süre içinde başka bir çalışma yürütülememesi anlamına gelecektir. Sonuç olarak, dokunulmazlık dosyalarının tamamının Anayasa ve İktüzük'teki olağan usulle kaldırılması Meclis çalışmalarını sekiz aya yakın bir süre engelleyecektir.

Dokunulmazlık dosyalarının başta terörle ilişkili olanlar olmak üzere tamamının kaldırılması ve aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarının tıkanmasına da fırsat verilmemesi bir arada dikkate alındığında Anayasaya geçici bir madde eklemek suretiyle bir çözüm düşünülmektedir.

Anayasaya eklenecek bir geçici madde ile hem bütün dokunulmazlık dosyalarında dokunulmazlık kaldırılmış olacak, hem de uzun bir süreç sebebiyle Meclis çalışmaları tıkanmış olmayacaktır.

Anayasa değişikliği teklifi, terörle mücadele konusundaki yoğun bir kamuoyu beklentisini karşılamak, bu amacın gerçekleştirilmesini gölgeleyecek spekülasyon ve istismarların önüne geçilmek, dokunulmazlık konusunda bir adım atılırken Meclis çalışmalarının tıkanmasının önüne geçmek düşüncesiyle hazırlanmış ve sunulmuştur.

Madde gerekçeleri

MADDE 1- Anayasanın 83 ve 85'inci maddeleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüğün 131 İla 138'inci maddelerinde yasama dokunulmazlığı ve bu amaçla düzenlenen tezkerelerinin görüşülme usul ve esasları düzenlenmiştir. Buna göre, Anayasa ve İktüzük'te, Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon ve Genel Kurul gündemine giren, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına / ertelenmesine ilişkin olarak gerek Karma Komisyonda ve gerekse Karma Komisyonun raporunun Genel Kurulda görüşülmesi sırasında uzun bir süreç bulunmaktadır.

Madde ile bu değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihte, izne tabi suçlar bakımından idari mercilerden, başsavcılıklardan ve mahkemelerden Adalet Bakanlığına intikal ettirilerek dokunulmazlığının kaldırılması talep edilen dosyalardan başlamak üzere, Adalet Bakanlığı'nda, Başbakanlıkla, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nda, Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyonda bulunan bütün yasama dokunulmazlığı dosyalarıyla ilgili olarak İktüzük'te öngörülen usul uygulanmaksızın ve herhangi bir ayırım yapılmaksızın bütün milletvekillerine ait yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması amaçlanmaktadır.

Bu şekilde dokunulmazlığı kaldırılan dosyalar bakımından, Anayasa ve İktüzük'teki usullere göre dokunulmazlığın kaldırılması üzerine uygulanan "İptal İstemi" başlıklı Anayasanın 85. maddesinin uygulanamayacağı da açıktır. Zira bu madde, dokunulmazlığın Anayasa ve İktüzük hükümlerine göre kaldırılması halinde, bu sürecin ilgili mevzuata göre Anayasa Mahkemesi'nce denetlenmesini öngörmektedir;

mevcut usulün ve hükümlerin dışında bir yolla, Anayasaya bir hüküm eklenmesi yani Anayasanın 83'üncü maddesine bir istisna getirilmesi suretiyle dokunulmazlığın kaldırılması halinde Anayasanın 85'inci maddesinin uygulanma kabiliyeti kalmamaktadır.

MADDE 2- Madde, yürürlük ve halkoylamasına ilişkindir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASINDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1 - 7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 20 - Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte; soruşturmaya veya soruşturma ya da kovuşturma izni vermeye yetkili mercilerden, Cumhuriyet Başsavcılıklarından ve Mahkemelerden, Adalet Bakanlığına, Başbakanlığa, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına veya Anayasa ve Adalet Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon Başkanlığına intikal etmiş yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin dosyaları bulunan milletvekilleri hakkında, bu dosyalar bakımından, Anayasanın 83 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi hükmü uygulanmaz.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onbeş gün içinde; Anayasa ve Adalet Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon Başkanlığında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığında, Başbakanlıkta ve Adalet Bakanlığında bulunan yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin dosyalar, gereğinin yapılması amacıyla, yetkili merciine iade edilir.”

MADDE 2 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoylamasına sunulması halinde oylanır.